

-- Name of Journal -----

DOI:

Religious and religious behavior of Mohammad Reza Shah Pahlavi between 1320-1332.

Hamzeh Hoseini * 	PhD student in the History of Iran after Islam, Faculty of Literature and Sciences, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

* Corresponding Author: hamzeh.hoseini1366@gmail.com.

۱. Introduction

Reza Shah, the founder of the Pahlavi dynasty, implemented numerous anti-religious and anti-clerical measures during his 16-year reign. Following his departure from the country in September 1941 and the ascendance of Mohammad Reza Shah, the political climate of that era, characterized by increased openness, allowed religious movements and groups to re-enter the political, social, and cultural spheres of Iranian society. These groups demanded the repeal of Reza Shah's stringent religious policies and sought changes in the religious policies of the new government. This situation compelled Mohammad Reza Shah Pahlavi, whose power base had not yet been firmly established, to adopt a new religious policy and behavior in accordance with the country's circumstances. Consequently, understanding the nature of Mohammad Reza Shah's actions and strategic policies in the religious domain is crucial, as they significantly influenced the direction and emergence of certain transformations within Iranian society during the early years of his reign. Given this importance, the fundamental aim of this research is to examine and analyze the religious and spiritual behavior of Mohammad Reza Shah Pahlavi during the first twelve years of his rule.

۲. Literature Review

In various sources, there is a scattered collection of information regarding the religious and spiritual behavior of Mohammad Reza Shah Pahlavi during the years 1953-1941 (Sh). Despite the existence of various disparate studies on this topic, there has yet to be a separate research work that independently examines the religious-spiritual behavior of Mohammad Reza Shah during the first twelve years of his reign. Therefore, the difference between the present study and previous research is that earlier studies have only touched upon the subject in a fragmented and scattered manner, whereas this research aims to comprehensively and independently investigate and analyze this topic by examining various sources and documents.

3.Methodology

This research is a historical research that was conducted using a descriptive-analytical method and the data collection method is a documentary-library type; therefore, the statistical population relies on official and unofficial documents related to the religious and religious behavior of Mohammad Reza Shah Pahlavi between the years of 1320-1332 AH. and an attempt has been made to present a narrative of the aforementioned subject by citing existing sources and documents.

4.Data collection:

The practical manifestations of the religious and spiritual behaviors of Mohammad Reza Shah during the years 1941 to 1953 (Sh) are evident in five aspects, which are as follows:

1. Participation in religious ceremonies and pilgrimage to sacred sites.
2. Incorporation of religious subjects into the educational curriculum of schools and hiring of clerics to teach these subjects.
3. Establishing close connections with scholars and clergy and providing resources for their outreach efforts.
4. Abolishing the strict religious laws of the Reza Shah era.
5. Promoting the belief in divine support from God and His saints for himself and his government.

5.Discussion and Conclusion

This research has sought to examine and analyze the religious and religious behaviors and policies of Mohammad Reza Shah Pahlavi between 1320 and 1332. How and the philosophy of these behaviors are examined and analyzed. What can be gained from the findings of this

research is that Mohammad Reza Shah did not have a strong power and position in the affairs of the country during the mentioned years due to the occupation of the country by foreigners and the influence of superpowers in Iran, the high power of the parliament and political parties, the prevalence of civil and political freedoms, and the formation of a great national movement in the oil industry. During this period, he resorted to policies, tools, and methods of existence to advance and implement his plans. One of the key levers that Mohammad Reza Shah sought help from during this period was religion. He has been aware of the power and potential of religion and its agents to deal with Iran's internal and external crises, so during this period, by adopting a policy of religious tolerance, he made a good effort to use the power of religion and its forces to overcome the existing crises through the royal and state institutions. He has different behaviors for an important religion in this regard and shows that it is necessary to participate in religious ceremonies, celebrations and occasions, visit religious places, adhere to the strict religious laws of the first Pahlavi era, by including religious lessons in school curricula, have close contact with scholars and religious figures, and have religious beliefs and propaganda. It is the care and attention of God and God's saints. During this period, the religious community of Iran also looked at the religious behavior and policy of Mohammad Reza Shah with a different perspective from the first Pahlavi, due to the fear of social disintegration, the dominance of communist ideas, and the threat to the territorial integrity of the country. In some cases, it supported it. Regarding the reason for the tolerant religious policy and behavior by Mohammad Reza Pahlavi over time, the most important need must be understood from the more or less religious beliefs hidden in the personality of Mohammad Reza Shah, which are rooted in the atmosphere of Iranian society and childhood beliefs, the lack of power of the institution of sovereignty, the troubled situation and the beginning of the country's embodied political and social crisis, eliminating the need for an increase in the foundation. The power of the Pahlavi dynasty, taking help from the potential of religion and its guardians to preserve the territorial integrity and social cohesion of Iran, the effort to continue and survive the institution of monarchy by introducing the monarchy as a sacred institution, and finally

نام خانوادگی نویسنده اول و دوم (بیش از دو نویسنده نام خانوادگی نویسنده اول و همکاران | ۵

understanding the dissatisfaction and anger of the Iranian religious community with God and the anti-religious and religious policies of the first Pahlavi.

Keywords: Mohammad Reza Shah, Pahlavi, religious behavior, 1920s, clergy

موضوع مقاله: رفتارشناسی دینی و مذهبی محمدرضا شاه پهلوی
در فاصله سالهای ۱۳۳۲-۱۳۲۰ش

دانش آموخته مقطع دکتری تاریخ ایران بعد از اسلام، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران	حمزه حسینی * ID
	ID
	ID
	ID

نویسنده مسئول: hamzeh.hoseini1366@gmail.com

چکیده مبسوط

۱. مقدمه

رضاشاه بنیانگذار سلسله پهلوی در طول ۱۶ سلطنت خود اقدامات و سیاستهای ضد دینی و مذهبی زیادی را انجام داد. با خروج وی از کشور در شهریور ۱۳۲۰ ش. و روی کار آمدن محمدرضاشاه، با توجه به فضای باز سیاسی شکل گرفته در آن دوران، جریانات و گروههای مذهبی به صحنه سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران بازگشتند و خواستار لغو اقدامات سختگیرانه مذهبی رضاشاه و تغییر در سیاست های دینی حکومت جدید شدند. این مسئله سبب شد تا محمدرضاشاه پهلوی که هنوز پایه‌های قدرتش تثبیت نشده بود، متناسب با اوضاع کشور مجبور به اتخاذ سیاست و رفتار دینی-مذهبی جدید شود. بر همین اساس از آنجایی که چگونگی رفتار و سیاست‌های راهبردی محمدرضاشاه در عرصه دینی و مذهبی تاثیر و نقش قابل توجهی در جهت گیری و خلق بخشی از تحولات جامعه ایران در سالهای نخست حکومت وی داشت، برای فهم بهتر و عمیق‌تر این تحولات، بررسی و شناخت مواضع و رفتار محمدرضاشاه نسبت به مسائل دینی و مذهبی کشور بسیار مهم و دارای اهمیت می‌باشد. نظر به این اهمیت، هدف بنیادین این پژوهش بررسی و

تحلیل رفتارشناسی دینی و مذهبی محمدرضاشاه پهلوی در دوازده سال نخست حکومت‌اش می‌باشد

۲. پیشینه پژوهش

در مورد رفتار دینی و مذهبی محمدرضاشاه پهلوی در فاصله سالهای ۱۳۳۲-۱۳۲۰ش. در منابع مختلف اطلاعات جسته و گریخته گوناگونی وجود دارد. با وجود این پژوهش‌های پراکنده مختلفی که انجام شده است؛ ولی هنوز پژوهشی جداگانه‌ای که رفتار دینی- مذهبی محمدرضاشاه را در دوازده سال اول سلطنتش مستقل مورد بررسی قرار دهد به رشته تحریر در نیامده است. بنابراین تفاوت پژوهش حاضر با پژوهش‌های انجام شده این است که پژوهش‌های قبلی به صورت جسته و گریخته و پراکنده به موضوع اشاره کردند؛ ولی پژوهش حاضر تلاش دارد تا با بررسی منابع و اسناد مختلف این موضوع را به صورت جامع و مستقل مورد بررسی و واکاوی قرار دهد.

۳. روش‌شناسی پژوهش

این تحقیق از نوع پژوهش‌های تاریخی است که با بهره‌گیری از روش توصیفی- تحلیلی انجام شده و روش گردآوری داده‌ها از نوع اسنادی- کتابخانه‌ای است؛ بنابراین، جامعه آماری بر اسناد و مدارک رسمی و غیررسمی مرتبط با رفتارشناسی دینی و مذهبی محمدرضاشاه پهلوی در فاصله سالهای ذکر ۱۳۳۲-۱۳۲۰ش. تکیه دارد و تلاش شده است تا با استناد به منابع و اسناد موجود، روایتی از موضوع مذکور ارائه شود.

۴. یافته‌ها

نمودهای عملی رفتارهای دینی و مذهبی محمدرضاشاه در فاصله ی سالهای ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۲ ش. در پنج مورد جلوه گر شده است که به ترتیب عبارت اند از:

۱- شرکت در مراسمات دینی و مذهبی

۲-- گنجاندن دروس دینی در برنامه آموزشی مدارس و استخدام طلاب برای تدریس آنها

۳-- برقراری ارتباط نزدیک با علما و روحانیون و فراهم کردن امکانات برای تبلیغات آنها

۴- لغو قوانین سختگیرانه مذهبی دوران رضاشاه

۵-- ترویج اعتقاد به حمایت خدا و اولیای خدا از وی و حکومتش

۵. بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش تلاش شده است تا با نشان دادن رفتارها و سیاستهای دینی و مذهبی محمدرضاشاه پهلوی در فاصله سالهای ۱۳۲۰-۱۳۳۲ ش. چگونگی و فلسفه این رفتارها بررسی و تحلیل شود. آنچه از یافته‌های این پژوهش می‌توان بدست آورد این است که محمدرضاشاه در فاصله سالهای ذکر شده به دلیل اشغال کشور توسط بیگانگان و نفوذ ابرقدرتهای در ایران، قدرت بالای نهاد پارلمان و احزاب سیاسی، رواج آزادی‌های سیاسی و مدنی و شکل‌گیری جنبش عظیم ملی شدن صنعت نفت قدرت و جایگاه محکمی در امور کشور نداشته بود. او در این دوران برای پیشبرد و تحقق اهداف و برنامه‌های خود به سیاست‌ها، ابزارها و روش‌های

مختلفی توسل جست. یکی از اهرم‌های کلیدی که محمدرضاشاه در این دوران از آن کمک جست دین و مذهب بوده است. وی به خوبی از قدرت و پتانسیل دین و کارگزاران آن برای مقابله با بحران‌های داخلی و خارجی ایران آگاه بوده است، به همین خاطر در این دوران با در پیش گرفتن سیاست مدارای دینی، تلاش کرد تا از ظرفیت دین و نیروهای آن برای عبور دادن نهاد سلطنت و کشور از بحران‌های موجود استفاده کند. او برای تحقق اهداف خود در این زمینه رفتارها و برخوردهای مختلف دینی و مذهبی از خود نشان داد که مهم‌ترین آنها عبارت بودند از شرکت در مراسمات، جشنها و مناسبت‌های دینی و مذهبی، زیارت اماکن مذهبی، لغو قوانین سختگیرانه مذهبی دوران پهلوی اول، موافقت با گنجاندن دروس دینی در برنامه آموزشی مدارس، ایجاد ارتباط نزدیک با علما و روحانیون و فراهم کردن زمینه و امکانات لازم برای تبلیغات و فعالیت‌های مذهبی آنان و ترویج این اعتقاد و مسئله که خود و حکومتش مورد عنایت و توجه خدا و اولیا خدا می باشد. جامعه دینی ایران نیز در این دوران به دلایلی همچون ترس از هم پاشیدگی اجتماعی، مسلط شدن افکار کمونیستی و در خطر قرار گرفتن تمامیت ارضی کشور، به رفتار و سیاست دینی و مذهبی محمدرضاشاه با نگاهی متفاوت‌تر از پهلوی اول نگرینسته و در مواردی به حمایت از آن برخاسته بود. در مورد چرایی سیاست و رفتار دینی مداراجویانه اتخاذ شده توسط محمدرضاشاه پهلوی در فاصله زمانی مطرح شده باید گفت مهم ترین دلایل آن شامل اعتقادات کم و بیش مذهبی نهفته در وجود شخص محمدرضاشاه که از جو مذهبی

جامعه ایران و باورهای دوران کودکی ریشه گرفته بود، فقدان قدرت لازم نهاد سلطت، اوضاع پریشان و بحران زده سیاسی و اجتماعی کشور، رفع تهدیدات بنیان برافکن جریانات کمونیستی، نیاز به پایگاه مهم برای مشروعیت زایی و تثبیت قدرت خاندان پهلوی، کمک گرفتن از پتانسیل دین و گارگزاران آن برای حفظ تمامیت ارضی و انسجام اجتماعی ایران، تلاش برای تداوم و بقا نهاد سلطنت از طریق معرفی سلطنت به عنوان نهادی تقدس آمیز و در آخر درک نارضایتی همراه با خشم جامعه

کلیدواژه‌ها: محمدرضا شاه، پهلوی، رفتار مذهبی، دهه بیست، روحانیت.